

Words and Signification in 13th-century Questions on Aristotle's *Metaphysics*.

Sten Ebbesen

In *CIMAGL* 67-68 (1997-98) I published a number of 12th- and 13th-century texts on equivocation, mostly drawn from commentaries on Aristotle's *Sophistici Elenchi*. It is my intention to add texts from the 14th century in a later issue of this journal, but first I want to supplement the dossier with a number of questions drawn from *Metaphysics* commentaries of the late 13th c. Especially book IV often gave rise to questions about signification, including some that were also asked in commentaries on the *Elenchi*. One such standard question was "Can one word signify more than one thing?" – i.e. is equivocation possible?

The texts printed below have been extracted from the *Metaphysics* questions of:

(1) Anonymus Zimmermanni, whose work survives in ms Cambridge, Peterhouse 152: 1-49v. For a list of Questions, see A. Zimmermann, *Verzeichnis ungedruckter Kommentare zur Metaphysik und Physik des Aristoteles aus der Zeit von etwa 1250-1350*, Studien u. Texte zur Geistesgeschichte des Mittelalters 9, Leiden-Köln 1971, at pp. 98-106.

(2) Anonymus Lipsiensis, whose work is found in ms Leipzig, UB, 1386: 5-21. Gianfranco Fioravanti of Pisa is preparing a complete edition of the questions of Anonymus Lipsiensis, which are extremely interesting because they contain passages that must reflect a text by Boethius of Dacia.¹

(3) Petrus de Alvernia, whose work survives in several mss, of which I have used P = Cambridge, Peterhouse 152: 117-224v and O = Oxford, Merton 292: 240-323v. For a list of questions, see A. Zimmermann, *op. cit.* 80-88, and E. Hocedez, 'Les Quaestiones in Metaphysicam de Pierre d'Auvergne', *Études d'histoire de la philosophie* 9/3 (1932) 179-234. I have based my text on P, but the apparatus records all deviant O readings.

(4) Richardus de Clive, whose questions are found in two rather different versions in mss P = Cambridge, Peterhouse 152: 322-351 (anonymous) and W = Worcester, Chapter Library, Q.13: 116-155v (w.

¹ See G. Fioravanti, 'Il ms. Universitätsbibliothek Leipzig, Egidio Romano, Sigieri di Brabante e Boezio di Dacia', *Medioevo* 10 (1984) 1-40.

attribution to Richard of Clive). List of questions, from the Peterhouse ms, in Zimmermann, *op. cit.* 113-118. The differences between the texts of P and W are very considerable, but they seem to contain basically the same matter, only differently presented. Further research is needed to determine whether Richard of Clive can properly be called the author of both versions. On the basis of an examination of the Worcester manuscript, Osmund Lewry in 1981 concluded that Richard's work was probably composed ca. 1272-3,² I have earlier edited two questions, using a different manuscript each time and without having realized the close relationship between the two texts,³ which – as far as I know – was first discovered by Timothy Noone. The edition below reproduces the Peterhouse version. At least as regards the questions edited here, it is not possible to produce a common text on the basis of P and W, in spite of their sharing both the questions and the main traits of the argumentational structure.

(5) Radulphus Brito, whose questions are extant in ms Firenze, BNC, E.1.252: 265-310. The ms carries no ascription to Brito. I have argued for his authorship in 'Radulphus Brito on the Metaphysics', due to appear very soon in a volume of *Miscellanea Mediaevalia*.

To the *Metaphysics* questions I have added a related extract from Simon Anglicus' (presumably S. of Faversham's) commentary on Peter of Spain, using ms Paris BNF 16126.

The texts are arranged in an approximate chronological order, as in the list above, with Simon Anglicus squeezed in between Richard of Clive and Radulphus Brito.

The principles of edition are the same as in my two collections of texts on equivocation. See *CIMAGL* 68 (1998) 107. Notice that I indicate the structure of the questions by means of italicized numbers, using 1. (1.1, 1.2 ...) for the first series of principal arguments, 2. (2.1 ...) for the second series, 3. for the determination, and *Ad* 1. (1.1, 1.2 ...) for the answers to the principal arguments.

² Lewry, Osmund, 'The Oxford Condemnations of 1277 in Grammar and Logic', in: H.A.G. Braakhuis, C.H. Kneepkens & L.M. de Rijk (eds.), *English Logic and Semantics*, Artistarium, Supplementa I, Ingenium: Nijmegen 1981, pp. 235-278; at pp. 247f.

³ *CIMAGL* 55 (1987) 155-157, 56 (1988) 221-227.

Anonymus Zimmermanni
Quaestiones in Metaphysicam

P = Cambridge, Peterhouse (Domus Petri) 152

P 16vA

IV.9⁴ Utrum nomen aliquod⁵ possit una \significatione/ significare diversa secundum rationem.

1. Videtur quod sic.

1.1 Terminus aequivocus significat diversa secundum rationem; omnia autem⁶ significat una significatione; ergo etc

Probatio minoris: significatio relatio quaedam est vocis significantis ad rem significatam, et est significatio ista in voce significante ut in subiecto, in re autem ut in termino; accidens <autem> numeratur numeratione subiecti; ergo accidens \quod est/ significatio erit una \ab unitate subiecti; cum igitur vox sit una, et significatio erit una./

1.2 Item, nomen accidentis concretum significatione una significat accidens et subiectum. Quod ista significet ex multis auctoritatibus co...⁷ Quod una \significatione/ significet, <ex> hoc apparet quod non est aequivocum; sed accidens et subiectum sunt diversa secundum rationem; quare etc.

2. In oppositum est Aristoteles hic. Dicit enim "Quod [q(?)] unum non significat nihil significat."⁸

3. Et hoc est concedendum. Res enim non referuntur ad ipsas voces immediate sed mediante intellectu; res enim non significatur per vocem nisi in quantum concepta; cum igitur impossibile⁹ sit unico actu intelligendi plura et diversa secundum rationem intelligere, similiter impossibile erit plura secundum rationem una significatione significare.

Ad 1.1 Ad rationem dicendum per interemptionem [[medii]] minoris: significat enim plura pluribus significationibus. Quamvis enim aequivocum sit vox una,¹⁰ non tamen est terminus unus vel nomen unum.

⁴ *Quae signis \.../ secundario inserta esse indicantur correctori, "P^{corr}", debentur, cuius emendationes utrum ex codice an ex correctoris ingenio originem ducant dubitare licet.*

⁵ aliquod P^{corr}] a(n) P.

⁶ autem P^{corr}] enim P.

⁷ co...] fere 9m cum lineola supra m P.

⁸ Arist. Metaph. 4.4.1006b7

⁹ impossibile] impossibilis P.

¹⁰ aequivocum sit vox una] aequivoce sed vox \est/ una P.

Ad probationem¹¹ dicendum quod accidens¹² absolutum unitatem habet ex unitate subiecti; non tamen oportet quod accidens comparatum [non] habe<a>t unitatem ab unitate subiecti, sed magis ab unitate termini, ut dicit Averroes, unde relationes distinguuntur¹³ distinctione terminorum. Quia igitur significatio est accidens respectivum, non oportet quod propter unitatem vocis significatio <sit> una, sed distinguitur distinctione terminorum.

Ad 1.2 Ad aliud dicendum quod nomen accidentis concretum una significatione non significat accidens et subiectum, et tamen significat utrumque et adhuc non est aequivocum. Et qualiter hoc fit patebit postea.¹⁴ Refert enim dicere quod 'album' significet diversa significatione una et quod significatione unius. Unde credo quod accidens concretum significet diversa non significatione una sed significatione unius.

¹¹ probationem] rationem P.

¹² accidens P^{corr}] actus P.

¹³ relationes distinguuntur] relation() distinguitur P.

¹⁴ Vide qu. V.21, CIMA GL 53 (1986) 73-74.

Anonymus Lipsiensis
Quaestiones super Metaphysicam
 L = Leipzig, UB 1386

L 16rA

<Quaestio IV.10>

Quaeritur utrum significare inest nominibus naturaliter vel a voluntate.

1. Et videtur quod non significant naturaliter:

1.1 Quia dicitur libro Perihermenias quod nomina significant ad placitum;¹⁵ sed quod fit a voluntate non fit a natura, quia agens per voluntatem et secundum naturam opponuntur.

1.2 Item, illud quod est naturale est idem apud omnes, quia natura non assuescit in contrarium; sed †significatione† non est idem apud omnes, sic enim Graecus intelligeret Latinum, quod est falsum; ergo etc.

2.1 Contrarium dicit in Politicis quod homo est animal civile natura et communicativum,¹⁶ sed communicatio omnis secundum Aristotelem est per sermonem; ergo sermo inest homini naturaliter; et cum nomina sint principia sermonis, ergo etc.

2.2 Item, alia animalia ab hominibus habent voces significativas naturaliter; ergo multo magis homo; et si non, quaero causam huius, quia quanto aliqua substantia nobilior est a natura, tanto magis natura dicitur reddere ei talia quae sunt ei necessaria quoad †necessitatem†; sed homo est animal nobilissimum et maxime indiget sermone; ergo natura dedit ei illum; ergo etc.

3. Dicendum quod nomini significare est naturale, sic tamen significare est ad placitum. Et hoc dicit Commentator quod ex hoc contingit quia Graecus audiens Latinum vociferantem bene percipit quod vox eius aliquid significat, quid tamen determinate significet ignorat, cum non percipit. Quare primum est naturale, secundum vero [[vel]] ad placitum.

Et est simile: invenitur enim duplex ius secundum Commentatorem:¹⁷ ius positivum et naturale; et positivum ortum habet ex naturali; ius enim

¹⁵ Arist. Int. 2.16a19.

¹⁶ Arist. Pol. 1.2.1253a2-3 + EE 7.10.1042a22-26.

¹⁷ Cf. Averr. EN 5 c.7; praeterea Sigeri de Brabantia Quaest. Metaph. ed. Cantabrigiensis IV.15 [Philosophes Médiévaux 25, 154-55], et praesertim .versionis Monacensis qu. IV.13 [Philos. Méd. 24: 194-5], unde Simon de Faverisham, Quaest.

naturale est ut pravus puniatur, tamen utrum sic puniatur – vel poena pecuniaria vel alia –, hoc est ius positivum, sc. ab hominibus impositum. Similiter sacrificare deo /16rB/ est ius naturale, tamen sic sacrificare cum visceribus animalium est positivum ab hominibus. Similiter genus in rerum natura non potest esse praeter essentias specierum de quibus praedicatur, tamen potest intelligi non intelligendo suas species. Similiter licet naturale sit nomini quod significet, tamen ut sic significet est a voluntate. Et hoc intellexit in secundo De anima cum dixit quod vox est percussio aeris [aut] cum imaginatione significandi,¹⁸ quia nullum animal vociferatur nisi ut significet conceptum aliquem vel aestimationem; ergo etc.

Unde intelligendum quod natura quibusdam aliis animalibus ab homine dedit vocem naturaliter significantem, homini tamen dedit nobilius et melius omnium, voce significare naturaliter quod est intellectum, quo potest imponere nomina ad significandum, ex quo etiam potest addiscere omnem scientiam et invenire aliam.

Item, natura, etsi dedit animalibus aliis arma defensionis, tamen homini non. Tamen dedit ei manus, quae sunt organa organorum, quibus <potest> formare quodlibet genus armorum.

Ad 1.1 Ex quo patet ad rationem, quia nomina sic significant ad placitum, tamen simpliciter significant a natura.

Ad 1.2 Eodem modo ad secundam rationem.

IV.11 Quaeritur utrum nomen unum potest plura significare.

1. Et videtur quod sic.

1.1 Quia nomen aequivocum et analogum est nomen unum; et utrumque istorum significat plura; ergo etc. Minor patet, quia utrumque istorum est ens, ergo et unum, quia ens et unum convertuntur.

1.2 Item, nomen sic significat sicut imponens potuit [[ad]] imponere ad significandum; sed nomen unum potest [[plura significandum]] imponi ad significandum plura; ergo etc. Probatio minoris:¹⁹ illud quod de sua natura non determinat sibi unum vel plura, <s>ibi non repugnat

Veteres SE 11 (Studies & Texts 60, PIMS 1984), p. 57, ubi videas annotationem). Cf. denique Radulphi Britonis Quaest. Metaph. IV.10 & IV.13, infra.

¹⁸ *Arist. De an. 2.8.420b27-33; cf. Auctoritates, ed. Hamesse, 6.77 p.180.*

¹⁹ minoris] me^e, i.e. mediae ? L.

significare plura; sed vox est huiusmodi; ergo voci non repugna[n]t plura significare.

2. Contrarium videtur.

2.1 Significare nominis sequitur intellectum imponentis; sicut ergo imponent non potest intelligere simul plura, sic²⁰ nomen non potest significare plura simul.

2.2 Item, omne ens [[et]] \est/ unum; et unius entis est unus intellectus; ergo significatio illa²¹ quae causatur ab uno intellectu est una; ergo nomen unum non potest significare plura.

3. Dicendum quod nomen unum potest significare plura. Sed hoc potest intelligi ita quod nomen potest plura significare uno actu significandi vel sub pluribus actibus significandi. Sed nomen unum non potest plura significare \secundum/ unum actum significandi, ut dicitur in littera, quia nomen non significans unum nihil significat.²² Intellectus enim unico actu intelligendi non potest intelligere plura; ergo unum nomen uno [[modo]] \actu/ significandi non potest plura significare; ergo si<cut> intellectus potest plura [[significare]] intelligere sub diversis actibus intelligendi, sic nomen potest plura significare pluribus actibus significandi. Et hoc est quod dicit Aristoteles quod ens significat substantiam et accidens; ideo accidenti potest imponi nomen et erit eadem ratio ac si nomen significaret plura sub diversis actibus significandi, significat tamen vox omnia ista simul ita quod alterum istorum non significat, quia nullum aliorum dependet ad aliud. In voce enim aequivoca nihil est commune nisi sola vox †secundum unum†, et vox potest significare unum et plura, ideo illa potest significare.

Ad 2.1 Ad primum quod ratio significandi in voce est ratio intelligendi in anima; sed per unum modum intelligendi non intelligit latrabile et marinum, sed pluribus; ideo ista non significat simpliciter sed aequivoce.

Ad 2.2 Ad secundum quod intellectus non potest plura [[significare]] intelligere sub una ratione intelligendi; similiter nec potest significare plura <uno actu significandi, sed bene potest significare plura> pluribus actibus²³ significandi.

²⁰ sic] ergo L.

²¹ illa] iua vel sim. L.

²² Arist. *Metaph.* 4.4.1006b7.

²³ actibus] modis L.

Petrus de Alvernia
Quaestiones super Metaphysicam

P = Cambridge, Peterhouse 152; O = Oxford, Merton College 292

P 164rA, O 278rA

IV.16 Quaeritur circa partem illam <4.4.1006a18> "Principium vero ad omnia talia"²⁴, ubi Philosophus procedit contra negantes primum principium. In procedendo vero contra eos supponit quod nomen significat aliquid, et aliquid unum, nam qui²⁵ unum non significat, nihil significat.²⁶

Propter quod quaeratur utrum nomen significet tantum unum.²⁷

²⁴ principium - talia P] spat. vac. O.

²⁵ qui P] quo O; an quod scribendum?

²⁶ Arist. *Metaph.* 4.4.1006b7.

²⁷ Eandem materiam in 4^a quaestione et 6^a super Praedicamenta tractavit Petrus de Alvernia, quas ex editione Roberti Andrews CIMA GL 55 (1987) 11-12 et 14-15 repetimus: [Qu. 4 ...] cum auctor definiat aequivoca, quaeritur utrum habeant esse. § 1. Et videtur quod non, quoniam unius perfectibilis una est perfectio; sed significatio est perfectio dictionis; ergo tantum habebit dictio unum significatum, et sic non erit dictio plura significans, nec per consequens erit aequivoca. § 2. Praeterea unius perfectibilis una debet esse perfectio; sed ratio significandi est perfectio dictionis; ergo unius dictionis una erit ratio significandi, et non plures. Et si una est ratio significandi, unum est significatum tantum; et sic non erit dictio aequivoca, cum non sit dictionis nisi unum significatum. § Oppositum patet per Aristotelem, qui aequivocorum ponit definitionem, et sic ponit illa esse. § Ad hoc dicendum est quod aequivocum est possibile et utile. Quod autem sit possibile probatio: quoniam ipse imponens, cum imposuit aliquam vocem ad significandum in aliquo tempore, illam eandem vocem potuit imponere ad significandum aliud in alio tempore, vel etiam alius impositor. Quod autem sit utile patet quoniam sicut dicit Aristoteles res sunt infinitae, nomina vero finita; ideo oportuit unum nomen plura significare. § 1. Ad istud quod arguitur in oppositum, "unius perfectibilis una debet esse perfectio", concedatur. Et cum dicitur "significatio est perfectio dictionis", dicendum quod falsum est; immo ratio significandi. § 2. Et sic dicendum ad aliud. Cum dicitur in minori "ratio significandi", et tunc dico quod verum est. Et ideo bene concludit quod dictio non est aequivoca, non tamen concludit quod vox non sit aequivoca. [... Qu. 6:] Postea quaeritur utrum plura significet aequivocum per respectum ad unum audientem. § 1. Et videtur quod sic, quoniam aequivocum plura significat in actu; ergo cum plura significet actu, videtur quod illa significet per respectum ad unum audientem. § 2. Item si plura non significaret actu respectu unius audientis, sed unum prius et reliquum posterius, iam non differret ab analogo; hoc autem est falsum; ergo videtur quod plura significet, etc. § Oppositum arguitur, quoniam

1. Et videtur quod sic:

1.1 Primo per rationem quae potest sumi ex dictis²⁸ Philosophi: nomen in significando sequitur intellectum in intelligendo; ergo quod intelligitur, et ut intelligitur, significatur, et eo modo; sed omne quod intelligitur unum est, et ut intelligitur, unde et²⁹ plura quae simul intelliguntur intelliguntur ut /O 278rB/ unum; quare quod significatur, et ut significatur, unum est; ergo etc.

1.2 Item, nomen significans ad illud³⁰ quod significatur dicitur respective sicut signum ad signatum; sed in relativis unum non dicitur nisi ad unum primo, ut patet quinto huius; si ergo nomen significans sit unum, non dicitur nisi ad unum.

1.3³¹ Praeterea, unius perfectibilis una est perfectio; si ergo sit aliquod nomen unum, eius erit perfectio una; sed significatio est perfectio dictionis; ergo unius nominis erit tantum una significatio; quare etc.

signum dicitur significare plura <si plura> significata significantur ab illo signo; nunc autem plura significata non possunt esse actu respectu unius audientis, quoniam non possunt simul intelligi, impossibile est enim plura intelligere simul; ergo cum plura significata actu non intelliguntur, nec unum signum sicut aequivocum poterit actu significare plura respectu unius audientis. § Ad hoc dicendum est quod aequivocum non significat plura respectu unius audientis actu, et hoc patet per rationem ad hoc adductam. Impossibile est plura actu simul intelligere; immo cum plura sint significata in ipso aequivoco, ipsa non poterit simul actu intelligere unus audiens, sed unum in uno tempore, aliud in alio tempore. § 1. Et per hoc patet solutio ad primum argumentum. Cum dicitur quod plura significat etc., dicendum quod quamquam plura significet actu, non tamen ipse audiens intelligit ipsa actu, sed sicut dictum est, et licet sciat quod plura actu significet. § 2. Ad aliud quando arguitur quod si non significaret actu etc., quod non differret a analogo, dicendum quod non sequitur. Analogum bene significat unum per prius et aliud per posterius; illud tamen quod significat per posterius significat per attributionem ad primum, ut ens, cum primo significet substantiam, et per posterius accidens; ipsum tamen accidens significat per attributionem ad substantiam. Ipsum tamen aequivocum non sic significat, non enim significat unum significatum per attributionem ad aliud, sed ipsa signiicat ut distincta sunt ad se invicem per suas rationes diversas. Et ideo licet unum significatum apprehendatur ab audiente in uno tempore, aliud autem in alio, nihilominus differt ab analogo, quia ipsa significat distincta, non unum per attributionem ad aliud.

²⁸ dictis P] dicto O.

²⁹ et P] om. O.

³⁰ illud O] quia P (sed fort. in mg. correctum)

³¹ Cf. Anon. SF, Quaest. SE, qu.40 (Incertorum auctorum ..., CPhD VII, 1977, p. 76): Consequenter quaeritur utrum ratio significandi sit forma essentialis sive substan-

2. Contra:

2.1 Si nomen significaret tantum unum, tunc non esset aliquod nomen aequivocum; hoc autem est inconveniens; quare et primum.

2.2 Item, Philosophus primo Elenchorum dicit quod res sunt infinitae, nomina vero finita; ergo, si oporteat significationem habere de omnibus rebus per nomina, oportebit unum nomen plura significare;³² quare etc.

3. Dicendum quod contingit uno nomine significare plura, et etiam uno nomine significantur plura.

Contingit quid^{} uno nomine significare plura, quoniam vox secundum se non respicit determinate unum vel plura, unde nullum³³ significatum sibi determinat quantum est de se, et ideo nullum³⁴ sibi repugnat.

Iterum, uno nomine significantur plura, quoniam illud significatur per nomen quod intellectus apprehendit per ipsum; quod ergo diversi³⁵ audientes simul apprehendunt per aliquam vocem, illud significatur per ipsam et simul; sed contingit quod plures ex prolatione alicuius vocis simul plura apprehendant; ergo contingit illam vocem plura significare, et etiam simul, quantum est de se. Et dico "quantum est de se": quamvis enim unus non possit simul apprehendere plura ex prolatione alicuius vocis, nihilominus nihil prohibet vocem significare plura quantum est de se et simul. Quod autem vox uni non significet simul nisi tantum unum, non est hoc propter defectum vocis significantis sed intellectus apprehendens, qui simul³⁶ plura apprehendere non potest.

Licet autem contingat nomen plura significare, nihilominus unum nomen non³⁷ potest una <significatione> significare plura sed tantum unum. Quod probatur, quoniam illud significatur per nomen et eo modo quod intelligitur et ut intelligitur, quoniam significare sequitur intelligere; et ideo, a destructione consequentis, quo modo non intelligitur aliquid, eo modo non significatur; nihil autem intelligitur nisi per modum unius,

tialis vocis. Videtur quod non (...) Quia unius perfectibilis secundum suam substantiam non sunt plures perfectiones sed una; sed unius vocis bene sunt plures significationes sive rationes significandi, quod habeo pro eodem. Quare etc.

³² *Arist. SE 1.165a10-13; cf. Auctoritates, ed. hamesse, 37.3 p. 332*

³³ nullum P] nomen O.

³⁴ nullum O] nomen P.

³⁵ diversi P] divers.. apud O.

³⁶ simul O] sic P.

³⁷ non P] om. O.

intellectus enim quicquid comprehendit simul comprehendit sub ratione una, nam intellectus est comprehensivus ipsius quod quid est, et ipsum est unum ratione;³⁸ ex hoc autem quod est unum ratione intellectus /P 252rB/ ipsum apprehendit una apprehensione, ita quod illud quod intelligitur, una ratione³⁹ intelligendi intelligitur; quod ergo significatur, una ratione significandi significatur; nomen ergo significat tantum unum secundum unam rationem significandi⁴⁰ propriam ei quod significatur; quare nomen una significatione non significat nisi unum.

Iterum, hoc apparet, nam vox secundum rationem illam secundum quam significat dicitur ad⁴¹ id quod significatur, sicut 'homo' secundum quod significat quod quid est hominis dicitur ad ipsum; ad unum autem non dicitur aliquid nisi ratione una; igitur vox significans non dicitur ad unum quod significatur nisi sub ratione una; igitur una ratione significandi significat unum; et una ratio non est nisi significatio una; igitur nomen unum una significatione significat unum, et tantum unum; et sic intellexit Philosophus cum dixit /O 278vA/ "Quod unum non significat nihil significat",⁴² quod vide<lice>t non significat unum significatione una, sicut et qui unum non intelligit nihil intelligit.⁴³

Voco autem rationem significandi non considerando ipsam in genere; tali enim una ratione significandi bene potest vox plura significare, sicut haec vox 'canis' considerata ut significans est absolute, non ut significans hoc modo vel illo, bene⁴⁴ potest significare plura. Considerando tamen rationem significandi ut sumitur ex eo quod significatur per se, sicut ratio intelligendi sumitur ex eo quod intelligitur, sic vocis significantis plura est alia ratio significandi per quam significat unum et aliud. 'Canis' enim sub alia ratione significat latrabile, marinum et caeleste. Nomen ergo unum una ratione significandi quae sumitur ex ratione eius quod significatur⁴⁵ et ut significatur non significat plura.

³⁸ nam - ratione O] *om.* P.

³⁹ intellectus ipsum - ratione P] *om.* O.

⁴⁰ significandi] quod *add.* O.

⁴¹ ad O] cum P.

⁴² *Arist. Metaph. 4.4.1006b7.*

⁴³ *Cf. Arist. Metaph. 4.4.1006b10.*

⁴⁴ bene] unde OP.

⁴⁵ significatur P] significat O.

Et patet solutio ad rationes,⁴⁶ procedunt enim suis viis.

Ad 1 Rationes enim ad unam partem bene probant quod nomen non significet nisi tantum unum una significatione.

Ad 2 Rationes autem aliae probant⁴⁷ quod nomen significat plura, et hoc pluribus significationibus.

Ad 1.3 Respondendum tamen est ad unam rationem, quia sophistica est. Cum arguitur “Unius perfectibilis est una perfectio, significatio est perfectio dictionis, quare etc.”, dicendum quod unius perfectibilis una est⁴⁸ perfectio prima, plures tamen possunt esse perfectiones secundariae. Et cum dicitur in minori “Significatio est perfectio dictionis”, dico quod significatio non est perfectio dictionis prima si dicitur significatio idem quod res significata; iterum nec ratio significandi per quam dictio significat hoc vel illud est perfectio eius prima, accidit enim voci haec ratio significandi vel illa. Quae autem fuerit perfectio eius prima magis habet videri super librum Elenchorum.⁴⁹

P 169rB, O 283vA

V.5⁵⁰ Quaeritur consequenter, cum nomen analogum significet plura secundum prius et posterius, utrum per se⁵¹ acceptum stet pro eo⁵² de quo per prius dicitur, vel significet semper utrumque.

1. Et videtur quod semper utrumque significet:

1.1 Quia quod inest alicui ex natura sua non removetur ab eo per aliquod accidens, accidens enim essentielle non transmutat; sed nomen

⁴⁶ rationes P] totum(?) O.

⁴⁷ probant P] om. O.

⁴⁸ una est O] est una est P.

⁴⁹ *De quaestione utrum significatio sit perfectio sive forma substantialis dictionis/vocis videsis S. Ebbesen & I. Rosier-Catach, ‘Robertus Anglicus on Peter of Spain’, in: I. Angelelli & P. Pérez-Ilzarbe (edd.), Medieval and Renaissance Logic in Spain, Olms: Hildesheim &c 2000, pp. 66-67 (unde ad fontes et interpretores viam invenies).*

⁵⁰ *Cum hac quaestione conferas Anon. SF, Quaest. SE 56, & Anon. C, Quaest. SE 822, in Incertorum Auctorum Quaestiones super Sophisticos Elenchos, CPhD VII (1977) 129-131 & 310-314.*

⁵¹ se] prius O.

⁵² eo] quod add. O.

analogum⁵³ quod significet⁵⁴ plura, hoc habet ex⁵⁵ natura sua, quia hoc habet ex impositione, et secundum Petrum Heliam impositio in dictionibus est natura ipsarum,⁵⁶ quare nomen analogum ex sua natura significat plura; hoc⁵⁷ igitur non potest ab eo removeri per aliquod accidens. Nunc autem quod ipsum accipiat per se vel cum alio, et hoc mediate vel⁵⁸ immediate, quod quidem aliud contrahat ipsum ad unum eius significatum, hoc sibi accidit; quare⁵⁹ acceptio per se termini⁶⁰ analogi non faciet ipsum stare pro altero eius significato.

1.2 Item, si /O 283vB/ nomen analogum per se acceptum staret solum pro altero eius significato, tunc cum terminus analogus semper⁶¹ sumatur vel per se vel cum alio, tunc⁶² numquam distingueretur propositio in qua poneretur talis terminus. Consequens falsum est, sicut patet ex libro Elenchorum, ergo et antecedens. Probatio consequentiae: si enim per se poneretur, stabit pro suo principali significato; si autem ponatur cum alio contrahente ipsum ad secundarium significatum, tunc solum stabit pro illo; quare nullo modo distingueretur.⁶³

1.3 Hoc idem vult Philosophus in Elenchis. Dicit enim quod hic est secundus modus aequivocationis 'mala expediunt',⁶⁴ et⁶⁵ per consequens est distinguenda. Non autem esset di/P 169vA/stinguenda si terminus analogus per se sumptus tantum significaret⁶⁶ unum. Quare manifestum quod quocumque modo sumatur semper significat utrumque.

2. Oppositum dicit Philosophus primo Physicorum. Dicit enim quod qui dicit ex non ente generari⁶⁷ aliquid, intelligit hoc de non ente

⁵³ analogum] a nobis O.

⁵⁴ significet] et *add.* P.

⁵⁵ ex] de O.

⁵⁶ est natura ipsarum] *om.* O.

⁵⁷ hoc] si O.

⁵⁸ vel] et O.

⁵⁹ quare O] quia P.

⁶⁰ per se termini] termini per O.

⁶¹ semper] *sim()* O.

⁶² tunc] *etc.*, P *a.c.*

⁶³ distingueretur] *distinguitur* O.

⁶⁴ *Arist. Se 4.165b35-36.*

⁶⁵ et] *om.* O.

⁶⁶ significaret] *om.* O.

⁶⁷ generari O] *generare* P.

simpliciter; quare manifestum est⁶⁸ quod 'non ens' per se acceptum stabit pro principali eius significato⁶⁹.

3. Intelligendum quod non potest probari⁷⁰ in aliqua scientia quod nomen hoc⁷¹ significet, nam illud est suppositio in omni scientia. Quid enim significatur per nomen principium est omnis demonstrationis; et si principium, manifestum est quod suppositum est ab omnibus, principia enim non debent probari⁷² sed supponi.

Iterum,⁷³ nec potest probari quod nomen hoc modo significet vel⁷⁴ illo, puta modo univoco vel aequivoco. Hoc enim supponitur.

Iterum, nec quod nomen significans plura actu semper significet plura,⁷⁵ nec per consequens quod nomen significans plura per se acceptum⁷⁶ significet unum tantum, ex adiuncto autem significet⁷⁷ aliud.

Et ratio omnium istorum est quoniam omnia illa debent⁷⁸ esse principia et pro principiis supponi quae ad significatum termini pertinent. Et ideo ad ea⁷⁹ declaranda non poterit⁸⁰ accipi determinatio aliqua a priori sed a posteriori, et accipi debent ex usu. Propter quod, sicut auctores utuntur vocibus, sic dicemus voces significare, ita quod illud significatur per terminum quod communiter⁸¹ loquentes vel saltem sapientes⁸² dicunt significari per ipsum. Propter quod, si videamus Philosophum et alios auctores uti sic termino analogo quod per se sumptus stat pro eius significato primario, coniunctus autem alicui contrahenti⁸³ ipsum ad

⁶⁸ quare manifestum est] manifestum O.

⁶⁹ eius significato] *ord. inv.* O.

⁷⁰ probari O] probare P.

⁷¹ nomen hoc] *ord. inv.* O.

⁷² probari O] probare P.

⁷³ iterum] item O (*et sic deinceps*)

⁷⁴ hoc -- vel] significet hoc modo et O.

⁷⁵ significet plura] *ord. inv.* O.

⁷⁶ se acceptum O] respectum P.

⁷⁷ significet] significat O.

⁷⁸ debent] *om.* O.

⁷⁹ ad ea] *geminavit* O.

⁸⁰ poterit] potest O.

⁸¹ communiter] positum P *a.c.*

⁸² saltem sapientes] *ord. inv.* O.

⁸³ contrahenti] contrahente O.

secundarium eius significatum stat pro illo, tunc concludendum est talem esse significationem analogi.

Quod autem sic⁸⁴ utatur Philosophus termino analogo ut dictum est,⁸⁵ manifestum est primo Physicorum et septimo Ethicorum et pluribus aliis locis.⁸⁶ Philosophus enim primo Physicorum dicit quod cum ens dicatur de substantia et accidente analogice, cum dicimus 'ens' substantiam significamus; si autem⁸⁷ volumus dicere accidens esse ens, non dicimus absolute accidens⁸⁸ esse ens, sed adiungimus quod est ens quod est accidens, ita quod⁸⁹ ens quod est accidens non est ens absolute, sed est⁹⁰ ens quod est accidens. Similiter septimo Ethicorum⁹¹ intendit Philosophus quod cum 'incontinens' dicatur analogice, de incontinente secundum tactum et gustum principaliter, et per posterius de incontinente irae, dicemus quod incontinens absoluto nomine est incontinens in

⁸⁴ sic] ita O.

⁸⁵ ut dictum est] sicut dicitur O.

⁸⁶ Cf., e.g., *Simonis de Faverisham Quaest. SE (Studies & Texts 60, 1984), QV 20, p. 82*: Et quod ita sit patet ex usu Philosophi in I Physicorum; dicit enim ibi quod cum "ens" dicatur analogice de substantia et accidente, cum dicimus "ens," substantiam significamus; sed cum dicimus "accidens est ens," subiungimus quod accidens est ens quod est accidens.' Et VII Ethicorum dicitur quod "incontinens" dicitur analogice de incontinente tactu et gustu et de incontinente secundum iram; incontinens autem tactus et gustus dicitur "incontinens" absolute, sed incontinens irae non nisi dicatur "iste est incontinens irae."; *id.*, *QN 8, ed. cit. p. 120*: Intelligendum quod triplex est ratio significandi termini analogi. Una quod terminus analogus per se acceptus stat pro eo cui convenit per prius. Et hoc videtur confirmari per Philosophum I Physicorum, et pluribus aliis locis. [...] § Item, Philosophus vii Ethicorum dicit quod cum "incontinens" dicatur de incontinente secundum tactum et gustum et de incontinente lucri et honoris, "incontinens" per se acceptum stat pro incontinente secundum tactum et gustum, cuiusmodi est luxuriosus; incontinens enim lucri et honoris non dicitur "incontinens" absoluto nomine. § Item, hoc patet per Philosophum VII Metaphysicae; dicit enim quod "ens" dicitur de substantia et accidente addendo et auferendo. Cum enim dicitur "albedo est ens," "ens" absolute non dicitur de albedine, sed cum hac additione "ens quod est accidens." Sed "ens" dicitur de substantia auferendo, quia dicimus quod substantia est ens absolute, nihil addendo. Si ita est, ergo "ens" per se acceptum stat pro substantia, cum additione vero stat pro accidente. Haec ergo est una ratio significandi termini analogi quod per se acceptus stat pro eo cui primo convenit.

⁸⁷ autem] dicimus *add.* O.

⁸⁸ accidens] *geminavit* O.

⁸⁹ quod] est *add.* O.

⁹⁰ est] *om.* O.

⁹¹ *Arist. EN 7.6.1147b20-1148a11.*

operibus tactus vel gustus⁹², incontinens autem⁹³ irae non est incontinens⁹⁴ absoluto nomine⁹⁵ sed incontinens irae.

Videtur igitur quod terminus analogus per se sumptus tantum significet illud de quo per prius dicitur.⁹⁶ Et ut multae rationes evitentur quae possent⁹⁷ contra hoc adduci, dicere oportet⁹⁸ quod sicut terminus aequivocus habet ex sua impositione ut⁹⁹ actualiter et aequae primo /O 284rA/ semper repraesentet plura, ita dicemus esset de termino analogo quod per se acceptus stat pro eo de quo per¹⁰⁰ prius dicitur, cum autem assumitur cum aliquo contrahente ipsum ad secundarium significatum tunc stat pro significato secundario. Et ista omnia sunt de ratione termini analogi. Et¹⁰¹ contra ista non est possibile bene arguere.

Similiter etiam dicere possemus de termino aequivoco quod¹⁰² cum plura aequae repraesentet, haec¹⁰³ est sua impositio ut semper per immediate sibi adiunc/P 169vB/tum¹⁰⁴ contrahens ipsum ad unum significatorum determinate pro illo¹⁰⁵ stet ita quod non pro alio. Et hoc voluit innuere Boethius quando dixit quod aequivocationes terminantur per adiuncta.¹⁰⁶

⁹² tactus vel gustus] gustus et tactus O.

⁹³ autem] om. O.

⁹⁴ incontinens O] continens P.

⁹⁵ incontinens – nomine] absoluto nomine incontinens O.

⁹⁶ dicitur O (ante per prius)] dicitur P..

⁹⁷ possent] possunt O.

⁹⁸ dicere \oportet/ P] dicemus O.

⁹⁹ ut] om. O.

¹⁰⁰ per] om. O.

¹⁰¹ et] om. O.

¹⁰² quod] om. O.

¹⁰³ haec] vel hoc PO.

¹⁰⁴ sibi adiunctum] ord. inv. O.

¹⁰⁵ illo] isto O.

¹⁰⁶ Cf. Boethius, *Divis. PL* 64: 890B (ed. Magee p. 46): Dividitur qualibet adiectione quae terminet, vel generis vel casus vel alicuius articuli; ut cum dico "Canna Romanorum sanguine sorduit" et calamum demonstrat et fluvium, sed dividimus sic: articulo quidem, ut dicamus "hic Canna Romanorum sanguine sorduit"; vel genere, ut "Canna Romanorum sanguine plenus fuit". *Qui locus saepissime eodem modo quo a nostro laudatur. Cf. e.g. Anon. C, Quaest. SE qu. 822, CPhD VII (1977) 318.30-319.35.* Item per Boethium in suis Divisionibus aequivocationes terminantur per adiuncta, et maxime in consignificatis, quia per ipsum etsi Canna sit aequivocum ad

Apparet ergo qualiter per terminum analogum plura importantur.

Ad 1.1 Ad rationem. “Quod est essenziale alicui numquam aufertur ab eo cui est essenziale”, dicendum¹⁰⁷ quod verum est – natura sua manente. Et quando dicitur “Terminus analogus significat plura ex sua impositione”, dico quod sic significat plura ista¹⁰⁸ quod per se acceptus¹⁰⁹ significat illud unum de quo dicitur per prius in actu, alia autem in potentia vel virtute, puta ea de quibus dicitur per posterius, ad quae contrahitur per aliquid sibi immediate adiunctum, quod¹¹⁰ contrahit ipsum ad alterum eorum; unde per se sumptus¹¹¹ significat posteriora in potentia, quia potest sibi aliquid addi quo addito significabit illa alia.

Et quod assumitur quod¹¹² impositio in vocibus est natura earum, dico quod impositio non est naturalis¹¹³ vel essentialis voci unde vox est, quia sibi secundum¹¹⁴ quod huiusmodi non est naturale quod significet, dictioni tamen bene est hoc essenziale, nam dictio formaliter est dictio per rationem significandi¹¹⁵. Et quando dicitur quod Petrus Helias dicit hoc, non intelligo quomodo dictum suum habeat veritatem (manifestum enim est quod impositio,¹¹⁶ i.e. actus imponendi, non est eis naturalis), nisi intelligatur “impositio, i.e. significatum ad quod imponitur”, tale¹¹⁷ enim significatum est naturale sibi ipsi, voci autem non.¹¹⁸

Ad 1.2 Ad secundam.¹¹⁹ Cum dicitur “Si terminus analogus sic significet, tunc numquam propositio distinguenda esset etc.”¹²⁰, dico quod sic. Licet enim terminus analogus per se acceptus¹²¹ significet unum in actu, tamen plura significat potentia et virtute. Verbi gratia, dicendo ‘ens

¹⁰⁷ dicendum] dico O.

¹⁰⁸ ista O] ita P.

¹⁰⁹ acceptus] acceptum PO.

¹¹⁰ quod] quae O.

¹¹¹ sumptus] sumptum PO.

¹¹² quod] om. O.

¹¹³ naturalis] voci add. O.

¹¹⁴ secundum O] sensum P.

¹¹⁵ significandi] dicendi PO.

¹¹⁶ impositio] unum O.

¹¹⁷ tale] n(atur)e O.

¹¹⁸ voci autem non] non autem homo O.

¹¹⁹ secundam] secundum O.

¹²⁰ propositio – etc.] esset propositio distinguenda O.

¹²¹ per se acceptus] om. O.

est', 'ens' stat ibi principaliter et¹²² actu pro substantia, pro accidente autem stat virtute et¹²³ in potentia. Similiter si adiungeretur ei immediate aliquid¹²⁴ pertinens ad significatum secundarium, tunc¹²⁵ actu significaret¹²⁶ utrumque significatum, sc. primum et secundarium. Et similiter est si sibi adiungeretur mediate. Et sic manifestum est quod talis propositio potest distinguere.¹²⁷

¹²² et] in *add.* O.

¹²³ et] vel O.

¹²⁴ immediate aliquid] *ord. inv.* O.

¹²⁵ tunc] tamen O.

¹²⁶ significaret] significat O.

¹²⁷ potest distinguere] *ord. inv.* O.

Richardus de Clive (?)
Quaestiones Metaphysicae
P = Cambridge, Peterhouse 152

P 113rB De secundo capitulo.

IV.14 Et primo de significato nominis, utrum nomen naturaliter significet.

IV.15 Secundo, dato quod sic aliquo modo, utrum doceri possit, tertio utrum significet rem vel similitudinem rei.

IV.14 De primo.

1. Et quod sic probatio: Haec est per se 'nomen significat', quia haec est per se 'nomen nominat', et idem significare et nominare; ista ergo est per se 'nomen significat'. Sed quod inest alicui per se inest ei naturaliter; ergo significare inest nomini [nominaliter et] naturaliter; ergo nomen significat naturaliter.

2. Ad oppositum: significat ab impositione; ergo non significat /**P 331vA**/ naturaliter sed voluntarie.

3. Intelligendum est primo quod aliud est quaerere utrum nomen significet naturaliter et utrum vox significet naturaliter, quia nomen in sua ratione rationem signi dicit, quia dicitur nomen a nominando; vox vero in sua ratione non dicit rationem signi. Unde dico quod quaestioni quaerenti utrum nomen significat naturaliter dicendum quod omne nomen naturaliter significat, ut patet prius per rationem, quia si non significaret non esset nomen. Et id dicitur¹²⁸ de natura rei quo ablato aufertur natura rei, et ablato significare a nomine aufertur natura rei; ideo significare de natura nominis est, et ita quodlibet nomen naturaliter significat, quia quod consequitur rem quantum ad naturam suam consequitur quamlibet rem particularem. Verum tamen est quod etsi nomen sic significet, tamen quod nomen hoc significet determinate, hoc extra rationem suam est, quia licet non significet hoc potest tamen aliud significare, ut patet in diversis idiomatibus. Potest enim idem nomen significare unum [quod] in uno idiomate et in alio aliud, et tamen significat^{<iv>}um manet. Unde quod significet determinate hoc, est ab impositione; tamen quod significet

¹²⁸ id dicitur **P** in *mg.*] dividitur **P** in *contextu*.

naturale est ei, sicut homini sentire. Tamen in hoc differt quia sentire naturaliter consequitur hominem, tamen non sentire sed sic sentire, ideo naturale est homini quod sentiat, et similiter isti homini. Sic[ut] non totaliter est de nomine qua<ntu>m ad significare, quia quantum ad primum simile est, videlicet sicut naturale est homini sentire, sic et nomini significare, sed quantum ad secundum non est simile, quod sicut naturale est homini sic sentire et isti homini sic sentire, sic non est de nomine, sed hoc est a voluntate. De voce non est hoc verum, quia non [enim] significat vox naturaliter nec significat hoc naturaliter nec haec vox hoc naturaliter, sed ad placitum; quia quando dico vocem, non habeo rationem signi. Ideo ratio per quam nomen naturaliter significat deficit voci. Tamen aliqua est vox, ut animalis, quae potest significare naturaliter. Unde illud commune quod dicitur, quod nomina significant ad placitum, intelligendum est quod verum est; sed¹²⁹ quod significant hoc, hoc est ad placitum.

Ad 2. Ad argumentum. Dico quod determinatum eius significatum est ab impositione.

Ad 1. Ad argumentum ad oppositum respondeo quod verum concludis quod significare de natura nominis est, significare tamen hoc non est de natura sua. Et similiter concludit ratio quod naturale est nomini,¹³⁰ non tamen voci.

IV.15 Utrum significatum¹³¹ posset doceri.

1. Et quod non videtur: Quia si sic, hoc esset per significatum, et illud per aliud, et ita in infinitum. Si dicas quod contingit stare in aliquo significato, tunc cum non sit aliud significatum, et non possit doceri nisi per aliud, ergo doceri non potest.

2. Ad oppositum: Omne illud quod habetur ab aliquo absque hoc quod inveniatur ab ipso docetur ipsum; sed significatum dictionis, i.e. dictionem significare hoc significatum, habetur ab aliquo absque hoc quod inveniatur ab eo; ergo significatum docetur ipsum.

3. Ad istud dicitur quod significatum vocis doceri potest, ut sc. per vocem <ali>quam in una lingua potest doceri quod est in alia, ut per

¹²⁹ sed] etc. P.

¹³⁰ nomini] homini P:

¹³¹ significatum] signatum P; *ita fere semper in hac quaestione et saepe in aliis.*

vocem in Anglico potest doceri aliquid in Latino: et similiter per vocem eiusdem linguae.

Sed hoc non sufficit, licet de quibusdam sufficiat, quia si nos resolvamus usque ad primam impositionem non valebit solutio, quia tunc sciretur id per aliud, et illud per aliud, et ita processus <in> infinitum.

Propter hoc dico quod doceri potest. Sed qualiter? Dico quod prolata voce et apprehensa, per istam apprehensionem et per signum ei applicatum in proferendo docetur significatum, ut patet de puero: si mater velit docere ipsum quid significatur per hanc vocem 'panis', accipit panem in manu et prorrigit ei et profert hanc vocem 'panis, panis', et ita puer per istud signum(?) sc. per demonstrationem et prolationem vocis, intelligit significatum 'panis'.

Ad 1. Ad argumentum primum /P 331vB/ dico quod significatum doceri potest, sicut dictum est, sc. extendendo nomen doctrinae, quia proprie non est doctrina nisi per doctrinam.

Ad 2. Ad argumentum in oppositum dico quod concludit quod proprie docetur docetur per aliud, et hoc verum est.

IV.16 Utrum istud <4.4.1006a26> verum sit "Qui negat loquelam concedit loquelam" [...]

IV.17 Utrum nomen imponatur ad significandum similitudinem rei per quam intelligitur res an rem ipsam.

1. Et quod similitudinem probatio:

1.1 Significare est intellectum constituere.¹³² Cum igitur quaelibet vox significativa aliquem intellectum constituat, ergo quaelibet vox significabit aliquem intellectum(?) sive passionem intellectus.

1.2 Item, in libro Perihermenias "Voces sunt notae earum passionum quae sunt in anima";¹³³ notare est significare; ergo etc.

2. Ad oppositum. Illud imponitur vox ad significandum quod¹³⁴ apprehenditur per vocem, et quod de alio mediante voce praedicatur, vel

¹³² Cf. *Arist. Int.* 3.16b20-21; *Auctoritates*, ed. Hamesse, 32.6 p. 305.

¹³³ *Arist. Int.* 1. 16a3-4

aliud de ipso; sed idem est de. res ipsa, ut pro homine prolato intelligo quiditatem(?) hominis, sicut dicendo 'homo currit' non intelligitur quod similitudo in anima currat, sed res vera; igitur etc.

3. Dicendum quod vox non imponitur ad significandum ipsam passionem existentem in anima sed veram rem; et hoc quia illud apprehenditur per vocem. Et quando dicit quod voces sunt notae earum etc.,¹³⁵ sic dicunt esse intelligendum quod res ipsa non aptatur voci ut per ipsam significetur sub quocumque esse sed sub esse quod habet in intellectu, ita quod si res ipsa numquam fuisset intellecta, numquam fuisset significata. Unde sic glossant: "Voces sunt notae etc." sc. apprehensarum et intellectarum ab anima.

Illud verum est, non tamen sufficienter dicitur, quia si propter hoc dicitur vox significare passionem quia imponitur ad significandum rem quae est intellecta, tunc eadem ratione dicerem quod vox imponitur ad significandum rem actualiter existentem, quia sicut possum dicere quod res est intellecta, sic possum dicere quod res actualiter existit. Cum tunc istud falsum sit, et primum similiter.

Sed diceretur quod non est simile, quia essentialiter comparatur res ad intellectum secundum quod rei de<be>tur significatio, sed¹³⁶ actualis [i(o)] existentiae rei ad rem secundum quod significari debet accidentaliter est comparatio, quia non oportet quod res actualiter existat ad hoc quod significetur.

Contra. Si accipiatur ratio uniformis, adhuc stat. Quia quaero aut imponitur¹³⁷ vox ad significandum rem secundum quod intellecta, ita quod ratio intellectus cadat in suo significato, et si sic, tunc non posset praedicari <nisi> de nominibus secundarum intentionum, et similiter essent huiusmodi propositiones falsae 'album est homo' 'homo est albus', quod falsum est, quia esse¹³⁸ album non debetur homini secundum quod intelligitur; similiter falsa est 'homo est res' secundum quod intelligitur. Aut significat rem quae intelligitur, et propter hoc dicatur(?) /P 332rA/ significare passionem. Tunc arguo uniformiter sicut prius, quia quantum

¹³⁴ quod] que P.

¹³⁵ Arist. Int. 1. 16a3-4

¹³⁶ sed] id est P.

¹³⁷ imponitur] imponatur P.

¹³⁸ esse] f(actu)m P.

ad hoc simile est de actuali existentia rei et intellectuali. Sic tunc arguo: cum vox significet rem quae existens est actu, eadem ratione tunc significabit vox actualement existentiam rei sicut et passionem rei. Et praeter hoc arguo sic: quaestio quaerit utrum vox significet similitudinem aut non; si dicas quod significat ipsam similitudinem, tunc concedis quod prius negasti. Si dicas quod non, tunc cum vox ipsa non habeat maiorem respectum ad rei similitudinem quam ad aliquam aliam proprietatem, cum igitur alias proprietates non significet nec significabit ipsam similitudinem.

Dicendum ad hoc quod non fuit intellectus impositoris imponentis vocem ad significandum quod vox significaret similitudinem existentem in anima, quia tunc qui non cognosceret similitudinem eandem numero quam habuit in mente sua quando imposuit non cognosceret significatum vocis. Propter quod dico quod impositor intellexit rem mediante similitudine, et sic imposuit vocem ad significandum rem mediante similitudine, quia vox est signum obiecti intellectus et signum illius quod perficit intellectum; illud vero rei quidditas est sive entitas per Aristotelem tertio De anima; igitur vox erit signum verae entitatis rei. Ipsa vero rei entitas in anima non est; ideo planum est quod solam rem significat, eo quod illa est primum quod ab intellectu apprehenditur et de alio praedicatur. Verum tamen est quod aliqua sunt entia quorum entitas non est nisi apud animam, ut entitas rei significatae per hoc quod est 'intellectus' 'sententia' 'cognitio' et huiusmodi. Et aliqua sunt entia quorum entitas non est nisi in imaginatione, ut chimaera et huiusmodi, et talia non <sunt> existentia extra animam, sed solum in anima, propter quod voces significantes huiusmodi significant rem existentem in anima. Sed quaestio haec est de vera re existente extra animam. Loquamur ergo de significato talis rei. Si tunc vox significaret similitudinem talis rei, aut ergo illa similitudo est significatum unum et res aliud, aut illa similitudo est altera pars significati. Si sit significatum per se et res aliud per se, tunc quaelibet vox aequivoca. Si sit altera pars, ita quod res et ipsa similitudo unum significatum constituent, tunc erit in significato ens additum enti, quia similitudo accidens¹³⁹ est, et res substantia est vel esse potest. Si tunc significatum sc. alicuius rei, ut hominis, integraretur ex istis, esset significatum

¹³⁹ accidens] actionis P.

aggregatum ex re et accidente, et tunc esset definitio¹⁴⁰ ipsius aggregati ex substantia et accidente, quod negat Aristoteles aperte in VII huius, ubi dicit quod nullum¹⁴¹ tale potest habere definitionem. Propter quod dico quod vox non imponitur ad significandum similitudinem, sed rem solam.

Ad I.2 Ad argumentum primum. Cum arguit “Voces sunt notae etc.”, dico quod cum aliquis profert vocem significativam, non potest alius apprehendere rem significatam nisi simul cum hoc apprehendat similitudinem rei. Cum enim profertur vox. apprehendo rem, et per consequens apprehendo quod proferens rem intelligit, et ita speciem apprehendo, quae quidem species est accidens ipsius proferentis. Illud confirmatur per hoc quod ad hoc datus est sermo ut praesto sint mutuae /P 332rB/. voluntatis indicia.¹⁴² Unde pro tanto dicuntur voces esse “Notae¹⁴³ earum etc.”¹⁴⁴ quia actualis¹⁴⁵ prolatio vocis facit innotescere audienti qualis rei similitudo fuit apud animam proferentis. Unde vox quantum ad sui substantiam facit cognoscere rem, quantum vero ad actum prolotionis facit cognoscere similitudinem rei, et hoc non est significare similitudinem sed ipsam ex consequenti dare intelligere.

Contra hoc: Aves proferunt vocem, sicut saepius patet, significativam, et dormientes similiter; audiens concipit rem significatam; similitudo tamen rei in anima ipsorum non est.

Dico quod ipsa actualis expressio vocis significativae facit intelligere actualiter species vel aptitudinaliter. Si enim non videret aliquis avem proferentem talem vocem et ignoraret si esset avis, [non] crederet audiens statim quod similitudo illius rei significatae esset in anima proferentis, et esset deceptus. Si autem sciret quod esset avis, tunc bene sciret quod non haberet similitudinem, et similiter de dormiente. Et si in anima proferentis non fuerit similitudo rei significatae, in voce tamen sive in actuali

¹⁴⁰ esset definitio] cum dissimilitudo P.

¹⁴¹ nullum] nomen P.

¹⁴² ad hoc indicia: hoc dictum tritissimum ex Platonis Timaeo a Calcidio translato originem ducit (Plato Latinus IV: 44.25-26 ≈ Timaeus 47c-d). Cf. Auctoritates, ed. Hamesse, 27.15 p. 297.

¹⁴³ Notae] voce P.

¹⁴⁴ Arist. Int. 1. 16a3-4.

¹⁴⁵ actualis] acominalis vel sim. P.

prolatione vocis semper est aptitudo ut per ipsam talis similitudo detur intelligi audienti.

Ad 1.1 Ad aliud. Cum arguis “Significare est intellectum constituere”, verum est – non intellectum significantis sed cui significatur, sc. audienti.

Contra: Intellectus non constituitur nisi per significatum, et constituitur per similitudinem, ergo similitudo erit significatum.

Dico quod intellectus constituitur per rem principaliter, per speciem sicut per instrumentum. Unde vox significat †aliquid quod speciem perficit rem veram† quae intellectum perficit.

IV.18 Utrum vox, supposito quod aliquo modo similitudinem repraesentet, utrum per prius similitudinem an rem eo modo quo ipsam repraesentat.

1. Et quod rem videtur:

1.1 Quia illud cui imponitur vox ad significandum prius¹⁴⁶ repraesentatur per vocem quam illud ad quod significandum non imponitur; res est huiusmodi, et non similitudo; ergo etc.

1.2 Item, vocem repraesentare rei similitudinem praesupponit ipsam repraesentare rem, quia si rem non¹⁴⁷ repraesentat, nec speciem repraesentabit; igitur repraesentatio rei est prius quam repraesentatio similitudinis; igitur etc.

2. Ad oppositum est Boethius in libro *Perihermenias* et Aristoteles in littera: “Quorum primorum voces notae sunt etc.”¹⁴⁸, i.e. quarum primarum passionum voces sunt notae.

3. Dicendum quod secundum quod in quaestione praecedente patet, per quosdam facile esset ad hanc quaestionem respondere, quia cum res ipsa non significetur absolute nisi quia prius intelligitur, ita quod significatum praesupponit intellectum, et sub ratione qua intelligitur significatur, ideo prius secundum ipsos similitudo per vocem repraesentatur.

¹⁴⁶ prius] primo P.

¹⁴⁷ rem non *geminavit* P.

¹⁴⁸ *Arist. Int. 1. 16a6*

Contra hoc arguitur sicut prius in quaestione praecedente.

Propter quod sustinendo quod prius diximus, sc. quod dat intelligere similitudinem ex actuali expressione, dico quod vox triplex habet esse: unum in conceptu sive intellectu, prius enim in mente concipitur [in mente concipitur ante] ante quam proferatur. Sic habet omnis res esse in intellectu. Aliud esse habet in actuali prolatione. Tertium in scripto. De duobus esse, sc. secundo et tertio, habemus ab Aristotele; de primo planum est. Et istud esse primum est esse eius deminutum. Cuius ratio est quia uniuscuiusque rei in anima esse deminutum est quando res ipsa na[u]ta est habere esse extra animam; ideo in talibus est fallacia secundum quid et simpliciter: 'homo in intellectu, igitur homo'. De illis tamen quae non habent esse nisi in anima bene tenet consequentia. Similiter tertium esse non est adeo verum esse sicut esse in prolatione /P 332vA/ propter<ea> quod quanto¹⁴⁹ maiorem respectum habet vox ad prolationem, tanto magis ad naturam vocis accedit, et sic vox in pronuntiatione differt a voce in scripto et in mente per actualem expressionem, propter quod relinquitur quod actualis expressio sit formale in voce. Secundo est intelligendum quod cum vox imponitur ad significandum rem, imponitur sub esse indifferenti ad omnia illa tria esse; non enim sibi determinat in scripto esse vel in mente vel in pronuntiatione. Sciendum similiter est quod vox repraesentat similitudinem. Propter quod dico, cum vox primo repraesentet esse quod habet in pronuntiatione, et quantum ad esse quod habet in pronuntiatione repraesentet¹⁵⁰ similitudinem rei, et per posterius repraesentet alia esse, vox autem de se indifferens est ad haec – propter quod dico quod vox per prius similitudinem rei repraesentat, quia illud quod formale est in voce, illud est primum; formale vero vocis quoad esse suum verum est actus pronuntiandi, qui¹⁵¹ quidem actus pronuntiandi est causa apprehensionis similitudinis rei.

Quod si quaeratur quid repraesentat substantia vocis in quantum indifferens ad omnia tria esse, dico quod cum vox in sua substantia non includit actum pronuntiandi, dico quod per prius res repraesentat.

¹⁴⁹ quanto] quantum ad P.

¹⁵⁰ repraesentet] repraesentat P.

¹⁵¹ qui] quae P.

Ad argumenta:

Ad 1.1 Dicitur quod illud [quod] primo repraesentatur per vocem aliquam¹⁵² ad quod significandum vox imponitur sub ea ratione sub qua imponitur ad significandum; vox vero quantum ad rationem indifferentem ad haec tria imponitur ad significandum rem, et sub illa ratione primo rem repraesentat, quantum vero ad rationem formalem in actu pronuntiandi repraesentat similitudinem.

Ad 1.2 Ad secundum dicitur quod significatio rei est prior in voce quoad primum esse suum indifferens, non tamen quoad actualem expressionem vocis.

IV.19 Utrum terminus communis imponatur ad significandum suppositum indeterminatum – sc. hoc vel illud vel illud – vel non.

1. Et quod suppositum videtur.

1.1 De aliquo praedicatur homo de quo non praedicatur humanitas; igitur aliquid significat ‘homo’ quod non significat ‘humanitas’. Consequentia patet, quia praedicatio est ratio rei significatae; sed non est aliud nisi suppositum; igitur etc.

1.2 Iterum Arguo difficilius: ‘Homo’ significat rem veram et non separatam, et talis non est nisi haec vel illa; ergo ‘homo’ significat hoc vel illud, et ita suppositum indeterminatum.

2. Ad oppositum: Si ‘homo’ significaret suppositum, tunc idem es<se>t dicere in re ‘homo’ et ‘aliquis homo’; ergo si haec est vera ‘homo est species’ et haec ‘aliquis homo est species’, quod falsum est.

3. Dicitur a quibusdam quod terminus communis significat suppositum indeterminatum, et concedebant istam ‘aliquis homo est species’.

Sed istud non est verum, quia ego intelligo per ‘suppositum’ ultimum in genere, quod non praedicatur de alio sed aliud de ipso, et omne tale signatum est eo quod suppositum addit super speciem signationem; significare igitur suppositum est significare rem signatam.

Et tu dicis quod terminus communis significat suppositum, igitur significat rem signatam non determinando hanc vel illam. Tunc quaero

¹⁵² aliquam] acceptam P.

utrum significet quodlibet suppositum eiusdem naturae aut non. Si dicas quod quamlibet rem signatam, tunc erit quaelibet dictio talis aequivoca dictio. Si dicas quod unum significet, sub indifferentia tamen, contra: impossibile est quod una res signata locutionem verificet pro alia re signata; ergo impossibile est quod a<liquo>d suppositum verificet locutionem pro omnibus. Attribuuntur tunc omnia /P 332vB/ supposita ad unum, et ita Socrates vel Plato supponeret pro omnibus, quod est simpliciter falsum. Propter quod dico quod prima positio falsa est.

Intelligendum tamen est quod aliud est significare suppositum indeterminatum et significare aliquid quod est indeterminatum suppositum. Potest enim aliquid significare unum quod non significat aliud, cum bene enim dicitur 'homo est albus', tamen significare hominem non est significare album, nec intelligere unum est intelligere aliud. Et similiter dico in proposito: id enim quod significatur per terminum est suppositum indeterminatum, significare tamen hoc non est significare suppositum indeterminatum, et ita <dico> quod terminus communis imponitur ad significandum id quod est suppositum, suppositum tamen non includit in suo significato.

Contra arguo sic: Homo est animal, igitur significare hominem non erit significare animal; quod falsum est.

Dico quod quando aliqua res est quid illius de quo praedicatur, sicut homo est animal, significare unum est significare aliud. Quoniam vero¹⁵³ res signata non est quid illius de quo praedicatur; sed est hoc aliquid, in talibus non oportet quod illud quod significat unum significat aliud. Et ex hoc est quod superius significatur per inferius et non econverso.

Ad 1.1 Ad argumentum primum dico quod verum est: idem significatur per concretum et per abstractum, modus tamen significandi diversificatur, qui modus multum facit ad diversitatem in praedicatione et subiectione, et per consequens ad veritatem et falsitatem.

Ad 1.2 Ad aliud dicitur quod sic debes concludere: "Significat rem determinatam, et res vera est haec vel illa, igitur significat rem quae est haec vel illa", et non sic: "ergo significat hoc vel illud vel illud".

¹⁵³ vero] n(ull)a P.

IV.20 Utrum terminus communis idem significet re existente et non existente.¹⁵⁴

1. Et quod non probatio: Quia per vocem significatur quod per vocem apprehenditur; sed re existente et non existente non idem apprehenditur; ergo non idem significatur.

2. Oppositum. Quod in significando nullam differentiam temporis respicit, propter mutationem secundum differentiam temporis non debet mutare significatum; terminus communis est huiusmodi; ergo etc.

IV.21 Dato quod idem significet quaeritur utrum univoce vel aequivoce

1. Et quod <non> univoce patet:

1.1 Quia res significata non habet esse univoce re existente et non existente; si ergo vox significaret rem univoce ipsa¹⁵⁵ existente vel non existente, significaret opposito modo quam esset in re, et ita falso significaret.

1.2 Item, enti et non enti nihil est commune univocum; igitur re existente et non existente vox <non> significabit rem univoce.

2. Ad oppositum patet per argumentum praecedentis quaestionis ad oppositum.

IV.20.3 Ad primum quaesitum dico quod re existente et non existente terminus idem significat, et tamen quod significat non est idem omnino in re non existente quod prius fuit. Cuius ratio est quia vox non imponitur ad significandum rem esse vel non esse – et[iam] loquor de actuali existentia et non existentia, quia actualis existentia accidens est rei, prout res per terminum significatur, et in significato termini substantialis accidens non includitur; ideo non imponitur ad significandum rem esse †eternitate† praesentem vel praeteritam vel futuram, et hoc a parte significati. Nec a parte modi significandi significat actualem existentiam, quia quod sic significet habet vox ex modo suo consignificandi, qui¹⁵⁶ est tempus; modo ita est quo tempus non est de significato ipsius, quia nihil per ipsum

¹⁵⁴ *Alteram versionem huius quaestionis, ex codice W, in CIMAGL 55 (1987) edidi.*

¹⁵⁵ ipsa] ipso P.

¹⁵⁶ qui] quod P.

significatur nisi quod de ratione rei repraesentatur; praesentialitas vero, praeteritio et futuritio, potentia et huiusmodi, omnia ista extra rationem rei sunt; ideo ista per vocem non significantur, sed solum quod quid est. /P 333rA/ Significat igitur terminus veram rem, i.e. ipsam quiditatem rei, et est quiditas rei vera rei entitas. Quod si res extra animam fuerit et rem extra animam repraesentat vox †sine anima in anima† quae licet actu sit vel potentia, tamen significare ipsam quiditatem non est significare esse actu vel esse in potentia, eo quod haec non includuntur in ratione ipsius. Significat ergo vox idem re existente et non existente, et tamen cum hoc stat quod illud quod significatur non est idem, quia re non existente illud quod significatur¹⁵⁷ per vocem prius fuit existens, nunc non est existens. Sed propter hoc non debet dici quod non significat idem, quia huiusmodi accidentia sunt, ut patet, et non includuntur in significato eius; ideo ad variationem istorum non sequitur variatio significati.

Ad 1. Ad argumentum dico quod re existente et non existente apprehenditur idem, ut quid rei; non tamen apprehenditur illud quid esse actualiter vel non esse, unde actualis existentia vel non existentia non apprehenditur ex significato vel ex voce, sed ex relatione vel comparisonem;¹⁵⁸ quia si ex voce, statim ex prolatione vocis cognosceres utrum esset viva vel mortua.¹⁵⁹ [non quod sit eadem numero sed sic].¹⁶⁰

IV.21.3 Ad aliud quaesitum dico quod univoce significat. Et intelligendum est quae sit ratio univocationis. Ut dicebatur in principio quarti, univoca dicuntur quorum nomen commune est, et ratio substantialis eadem, hoc est non quod sit eadem numero, sed sic, quando vox imponitur ad significandum rem quae de se significata non est habens tantum respectum essentialem ad hoc significatum vel¹⁶¹ ad illud etc. tamquam dicens eius quid, non tamen dicens totum ipsum nec magis determinans \sibi/ hoc quam istud, sed essentialiter se habens¹⁶² ad quodlibet, haec est pura univocatio, ut patet de re significata per hoc quod

¹⁵⁷ quod significatur] quid significatum P, *fort. recte.*

¹⁵⁸ comparisonem] cognificatione P.

¹⁵⁹ mortua] maio)a P.

¹⁶⁰ Quae hoc loco perperam addiderat P, paullo infra suo loco iteravit.

¹⁶¹ vel] et P.

¹⁶² habens] habeat P.

est 'animal': imponitur enim 'animal' ad significandum rem, quae res dicit quid uniuscuiusque speciei, non tamen dicit ipsam totam speciem, quae res essentialem respectum habet ad hominem et asinum et ad quamcumque aliam eius speciem; ideo ratio animalis per respectum ad quamlibet speciem eadem est, i.e. quod res secundum quod sic significatur non diversificatur in aliqua eius specie. Haec communitas est communitas generis vel speciei. Si vero magis comparatur ad unum quam ad aliud, tunc analogia est. Si ad plura sub rationibus propriis, tunc aequivocatio. Talis univocatio est in proposito, quia significata per terminum communem, ut per hominem, ut iam dictum est, in significato suo non includit existentiam praesentialem nec praeteritam nec futuram, sed tantum de suo significato et de modo suo significandi quid dicit. Ista ergo res sic significata essentialem respectum et aequalem habet ad hoc idem quod est et quod fuit et quod erit, et non magis ad unum quam ad aliud, quantum est de suo significato. Hinc est quod pure univoce significat rem ipsam re existente et non existente.

Contra: Aristoteles in quarto huius dicit quod 'homo' significat tantum id quod est homo.¹⁶³ Patet tunc per ipsum quod significat hominem esse praesentialiter, quod est contra prius dictum.

Dicendum¹⁶⁴ quod 'homo' significat rem veram, et sicut 'humanitas' dicit mihi in abstracto entitatem, sic in concrezione dicit mihi esse. Sed duplex est esse: quoddam est esse actualis existentiae, quoddam esse essentiae sive quidditativum. Istud ultimum esse est essentia rei significata per terminum apta nata praedicari de pluribus, indifferens ad praesens, praeteritum et futurum. Quod¹⁶⁵ si praesens, praeteritum et futurum non esset, esset purum figmentum. /P 333rB/ Et hoc esse vocat Avicenna esse non prohibitum, quia a natura non prohibetur esse. Et hoc esse indicat definitio, et istud esse significat 'homo', de quo dicit Aristoteles quod 'homo' significat id quod est homo, hoc est non significat non hominem, similiter non¹⁶⁶ hominem in potentia, sed rem veram quae est quiditas hominis.

¹⁶³ Cf. *Arist. Metaph. 4.2.1003b26-27*.

¹⁶⁴ dicendum] vel dico P.

¹⁶⁵ Quod] quid P.

¹⁶⁶ non] ho(mo) P.

Ad argumenta.

Ad 1. Ad primum dico quod res non habet esse univoce re existente et non existente. Loquendo tamen de esse quiditativo idem est, quod quidem esse non variatur propter variationem accidentis sive suppositi. Unde si vox significaret rem esse actualiter, tunc [est] \cum/ res non haberet esse actuale, tunc aequivoce significaret rem.

Ad 2. Ad aliud. Enti et non enti sub ratione qua ens est et non ens, nihil est commune univocum. Enti tamen et non enti sub ratione ea qua aliquando fuit ens vel erit ens, bene potest esse aliquid commune univocum. Futurum enim respectu futuri ens est, etsi respectu praeteriti ens non sit, et similiter praeteritum, habet enim praeteritum rationem entitatis si comparetur ad praeteritum, habet similiter rationem non entitatis si comparetur ad praesens.

\Unde praeteritum et futurum dicunt duo, sc. praeteritionem et futuritionem, et esse praesens respectu praeteritionis et esse praesens respectu futuritionis. Quantum ad esse praesens respectu praeteritionis vel futuritionis dicunt esse, sed quantum ad praeteritionem vel futuritionem respectu praesentis dicunt non esse. Et per hoc patet ad illud argumentum “Maior est univocatio suppositi praeteriti et praesentis respectu termini communis quam asini et hominis respectu animalis; sed enti et non enti etc.” Iam patet quod praeteritum in se includit [in se] duplicem rationem, et ratione unius non est aliquid univocum, sed ratione alterius./

Et si arguatur de homine et animali, non est simile, quia praeteritum dicit esse ut praesens temporis praeteriti et praeteritum, unde ratione unius esse includit ens.

IV.22 Utrum nomen possit plura significare.

1. Et quod non videtur:

1.1 Quia non contingit plura intelligere, ergo nec plura significare. Consequentia patet per hoc quia quod repugnat modo intelligendi repugnat modo significandi.

1.2 Item, quod non significat unum nihil significat, per Aristotelem quarto huius;¹⁶⁷ et quod significat plura non significat unum, cuiusmodi sunt aequivoca et talia; ergo etc.

2. Ad oppositum: Aequivoca sunt, ergo plura significantur uno nomine.

3. Dicendum quod si referatur dictum suum ad intentionem Aristotelis, habet [enim] dictum Aristotelis veritatem. Dicebant enim quidam quod non contingit significare aliquid unum determinate, ita quod significare unum faciat unum significatum, sed significare unum est significare \indeterminate/ omnia.. \Unde dixerunt quod nomen non potest significare unum ita quod unum complete integret significatum alicuius nominis; sed significare unum est significare indeterminate omnia./ Significat tunc per ipsos dictio plura, non tamen determinate nec distincte, sed indistincte et sub rationibus propriis, ita quod nullum per se, sed omnia simul.

Et \ideo †d(ice)ns†¹⁶⁸ quod impossibile est quod nomen sic imponatur ad significandum plura sub rationibus propriis ita quod unum non possit reperiri ab alio secundum intellectum, quia dicit Aristoteles quod impossibile est intellectum apprehendere in eodem instanti diversa significata sub rationibus propriis, sub ratione tamen generali, ut sub ratione entis, potest intellectus apprehendere./

Contra hoc arguit ipse supponens quod nomen significat aliquod unum determinate. Dicit enim:¹⁶⁹ Quod non significat unum nihil significat, quia qui non intelligit unum nihil intelligit. Ideo quod non significat unum nihil significat, quia quod intellectus apprehendit simul et semel diversa significata sub rationibus propriis, hoc est impossibile; sub ratione tamen communi bene potest, ut omnia sub ratione entis ab anima possunt apprehendi. Sed data ratione illorum exigeretur quod intellectus plura apprehenderet sub rationibus propriis, quod impossibile est, \quia secundum ipsos omnia cedunt sub rationibus propriis in unum significatum unius nominis/. Ideo vox non potest sic significare plura, sicut ipsi posuerunt.

Dico tunc ad quaestionem quod nomen significare plura potest esse dupliciter: aut ita quod illa plura sint distincta sub rationibus propriis, et

¹⁶⁷ *Arist. Metaph. 4.4.1006b7.*

¹⁶⁸ d(ice)ns] vel a(ntecede)ns P.

¹⁶⁹ *Arist. Metaph. 4.4.1006b7-10.*

unumquodque illorum faciat distinctum significatum, et sic significat plura nomen aequivocum. Aut [[ita]] \poterit quaestio quaerere utrum nomen significet plura ita/ quod plura sint indistincta in aliqua natura communi significata per aliquem terminum communem, quae quidem natura communis in multis est, quae potest aequaliter praedicari de¹⁷⁰ pluribus, et sic nomen univocum. Aut per prius et posterius, et sic analogum. \Et omnibus hiis modis est possibile nomen plura significare./ Et istorum est ratio quia quod possibile est intelligere possibile est significare; sed cum vox plura habeat significata /P 333vA/ dummodo [[insunt]] distincta sunt, licet non simul et semel, ab intellectu apprehendi possunt, sc. successive.

Vel potest quaestio quaerere an vox significet plura \ita quod unum distincte et omnia alia indistincte,/ quae quidem plura faciant unum significatum indistinctum et sub rationibus propriis significantur. Istud significare est impossibile, quia impossibile est sic plura intelligere, nec potest unus intellectus nec duo nec tres sic plura intelligere, quia secundum hoc non potest unum intelligi nisi omnia intelligantur; sed quia hoc impossibile est, ideo impossibile est quod vox sic plura significet. Non sic autem est de termino aequivoco, quia si ab uno intellectu intelligi non possint, possunt tamen <a> pluribus intellectibus. Sed si indistinctum significatum facerent, non posset intelligere unum nisi intellectus intelligeret¹⁷¹ omnia; sed impossibile est sic omnia intelligere, ideo impossibile est sic plura significare. Sic significare plura negavit Aristoteles cum dixit “Qui non intelligit unum nihil intelligit”.¹⁷²

Ad 1.1 Ad argumentum dico quod etsi non contingat plura intelligere simul, successive tamen contingit. Et quod non habet intellectus nisi per successionem, potest tamen vox habere simul et simul significare.

Sed diceres: Nonne intellectus debet esse proportionalis ad significare?

Dico quod quoad hoc est proportio quod nihil significat vox nisi quod intellectus imponit; quantum tamen ad modum habendi, qui modus sequitur impositionem, est diversitas, quia quod intellectum imponit successive vox recipit successive. Sic ergo sunt proportionalia quantum ad actum impositionis – et voco actum impositionis ipsum fieri

¹⁷⁰ de] a P.

¹⁷¹ posset – intelligeret] posses – intelligeres P a.c.

¹⁷² Arist. *Metaph.* 4.4.1006b10.

impositionis – non enim habet intellectus proportionem ad vocem nisi dum est in \im/ponendo; unde sicut impossibile est quod unus intellectus simul et semel plura intelligat, sic impossibile est quod simul et semel ab eodem intellectu plura recipiat vox, et sicut intellectus intelligit successive, sic vox recipit successive ab eodem intellectu. Sed postmodum non sequitur ipsum intellectum, quia quod successive recipit habet simul. Non amplius proportionatur. Verbi gratia, si agat ignis in aerem, facta ultima inductione cessat ignis agere, et ita cessat proportio quae est inter efficiens et effectum, quae prius erat. Similiter dum intellectus est in imponendo active, vox passive, semper est proportio; facta impositione non amplius dependet ab intellectu. Ideo non sequitur ‘Intellectus non potest plura intelligere, ergo nec vox plura significare’. Verum tamen est quod sicut intellectus non intelligit plura, ita quod faciunt unum indistinctum intellectum, sic nec vox significat plura quae faciant unum significatum indistinctum.

Ad 1.2 Ad aliud quod dicit Aristoteles “Quod non significat unum etc.”, intentio ipsius est: sc. illud quod non habet significatum distinctum et determinatum nihil significat.

Simon Anglicus
Super Tractatus Petri Hispani
Cod. Paris., BNF, lat. 16126: 78rB

<1.3, p. 2.3 De Rijk > VOCUM SIGNIFICATIVARUM.

Hic ponit divisionem primi membri.¹⁷³ Dimitto secundum, quia per hoc non possumus habere syllogismum †qui ... de principiis in tento† et patet in littera.

Nota: secundum Albertum in libro Perihermenias, quod significare absolute et indeterminate, hoc est in voce naturale; sed significare hoc vel illud, hoc est ad placitum imponentis.¹⁷⁴ Huius exemplum est in quinto Ethicorum quod sacrificare absolute diis est¹⁷⁵ naturale hominibus, sed sacrificare hoc vel illud, ut¹⁷⁶ denarium vel aliqui/d aliud est ad placitum sacrificantis.¹⁷⁷ Item, punire latrones absolute, hoc est naturale; sed punire tali poena vel tali, hoc est ad placitum.¹⁷⁸

¹⁷³ membri] membra P.

¹⁷⁴ Haec apud Albertum invenire nequivi.

¹⁷⁵ est] \est/ [[et]] P.

¹⁷⁶ ut] [[de mari(m)]] add. P.

¹⁷⁷ Cf. Arist. EN 5.10.1034b18-24.

¹⁷⁸ Cf. Thomam Aquinatem in Expositione Ethicorum 5.12 n. 1024: Alio modo oritur aliquid ex iusto naturali per modum determinationis; et sic omnia iusta positiva vel legalia ex iusto naturali oriuntur. Sicut furem esse puniendum est iustum naturale; sed quod sit etiam puniendus tali vel tali poena, hoc est legale positivum.

<Radulphus Brito>
Quaestiones super Metaphysicam

F = Firenze, BNC, E.I.252

F 278rA

IV.10¹⁷⁹ Consequenter [[potest quaeri]] circa rationem primam possunt quaeri aliqua. Dicit enim ibi Philosophus "Quod non unum significat, nihil significat".¹⁸⁰ Ideo potest quaeri utrum omne nomen significet unum.

1. Arguitur quod sic.

1.1 Quia significare sequitur intelligere;¹⁸¹ sed non intelligens¹⁸² unum nihil intelligit;¹⁸³ unde et si plura intelligere videtur intelligens¹⁸⁴ simul, hoc erit ut unum; ergo nec plura¹⁸⁵ poterunt significari.

1.2 Item. Significans relative dicitur ad significatum; sed tantum unum refertur ad unum; ergo si vox significans est unum, et significatum [et significatum] erit unum.

1.3 Item. Unius perfectibilis una est perfectio; significatum est perfectio vocis; ergo etc.

2.1 Oppositum dicit Philosophus.

2.2 Item. In primo Elenchorum dicit Aristoteles¹⁸⁶ quod res sunt infinitae, nomina vero finita, et ideo, quia res significantur per nomina, oportet quod unum nomen significet plura.¹⁸⁷

3. Dicendum est quod sic, quia non est repugnantia neque ex parte vocis, quia vox nullum significatum sibi determinat; neque ex parte significati, quia significatum similiter sibi non determinat vocem aliquam; /278rB/ neque etiam ex parte intellectus, quia intellectus plures possunt intelligere diversa significata,¹⁸⁸ per vocem, sicut prolata ista

¹⁷⁹ *Rationes et responsio usque ad "Secundo ad idem" proxime a Petri de Alvernia Quaest. Metaph. IV.16 absunt. Cf. praeterea Radulphi Britonis Quaest. SE I.10, CIMAGL 68 [1998] 185-191.*

¹⁸⁰ *Arist. Metaph. 4.4.1006b7.*

¹⁸¹ intelligere] intelligentes F.

¹⁸² intelligens] intellectus F.

¹⁸³ Cf. *Arist. Metaph. 4.4.1006b10.*

¹⁸⁴ intelligere videtur intelligens] intellectiva videtur inve(ni)tur F.

¹⁸⁵ plura] falsa F.

¹⁸⁶ Aristoteles] quamti(ões) F.

¹⁸⁷ *Arist. SE I.165a10-13; cf. Auctoritates, ed. hamesse, 37.3 p. 332.*

¹⁸⁸ quia significatum— diversa significata geminavit F.

voce ‘canis’ ego possum intelligere latrabile et tu piscem marinum et alius sidus caeleste. Cum ergo vox significet illud cuius intellectum constituit, ut patet primo Perihermenias,¹⁸⁹ ideo, cum per unam vocem possunt plura intelligi[a] a diversis, ideo et poterunt significari.

Sed dico quod vox una significatione non potest plura significare, quia vox secundam illam rationem secundum quam significat aliquid dicitur relative ad significatum; vox autem non est ad aliquid sed est de genere qualitatis per se, sc. de tertia specie[i]; sed unum tantum refertur ad unum; ideo etc. Et propter hoc credo quod nulla significatio est essentialis voci. Cuius ratio est quia si de essentia vocis esset significatio, tunc de eius essentia esset signum; sed signum per se refertur ad aliquid, sc. ad significatum; ergo vox postquam esset essentialiter signum esset per se ad aliquid; quod falsum est.

Secundo hoc idem patet, quia significare [est] sequitur intelligere, quia ista se habent per ordinem:¹⁹⁰ modi essendi, intelligendi et significandi; ergo sicut se habet intellectus ad illud quod intelligitur, ita vox ad illud quod per ipsam significatur; sed intellectus una ratione intelligendi non intelligit nisi unum, et si plura intelligit intellectus, intelligit <ea ut> unum; ratio aut significandi vel est ratio intelligendi vel consequens ipsam rationem intelligendi, et quocumquo modo sit, sicut intellectus non intelligit nisi unum una ratione <intelligendi, sic nomen non significat nisi unum una ratione> significandi.

Ad 1.1 Et per hoc ad primum. Cum dicitur “Significare sequitur intelligere” etc., verum est. Et tu dicis quod non contingit intelligere nisi unum, verum est – una ratione intelligendi. Et ideo volo quod nomen <non> possit significare plura una ratione significandi.

Sed aliquando solet obici quod aliquis plura ut plura possit intelligere, quia contingit plura ut plura significare per hoc nomen ‘plura’, et significare est intellectum constituere, ut dicitur primo Perihermenias;¹⁹¹ ergo contingit plura ut plura simul intelligere.

¹⁸⁹ Cf. *Arist. Int.* 3.16b20-21; *Auctoritates*, ed. Hamesse, 32.6 p. 305.

¹⁹⁰ *Quoad modum loquendi*, cf. Britonis *Quaest. SE I.11* (CIMAGL 68 [1998] 192): Ad istam quaestionem dico quod dictio aequivoca non est una dictio, *quia ista se habent per ordinem*: vox, dictio et pars orationis; quia vox est vox formaliter per prolationem, sed dictio formaliter est dictio per rationem significandi quam addit supra vocem, sed pars orationis addit super dictionem modum significandi.

¹⁹¹ Cf. *Arist. Int.* 3.16b20-21; *Auctoritates*, ed. Hamesse, 32.6 p. 305.

Postest dici quod illud quo aliquid intelligit<ur> est duplex sicut illud quo aliquid est simile alteri est duplex. Aliquid enim est simile¹⁹² formaliter alteri per formam ipsius similitudinis, sc. per ipsam similitudinem, et est simile alteri effective per qualitatem, sicut duo homines albi sunt similes per qualitates suas, sc. per duas albedines. Modo quando ego dico quod intellectus intelligit diversa, non intelligo quod intelligit diversa per rationem per quam sunt diversa effective, sed dico quod bene potest intelligere diversa sub una ratione formali per quam formaliter sunt diversa.

Ad 1.2 Ad illud quod dicitur quod significans dicitur relative etc., dico quod vox per se non refertur sed per rationem significandi, et ideo per unam rationem non potest significare plura, ut dictum est, sed per plures bene potest.

Ad 1.3 Ad aliud. Cum dicitur quod unius rei una est perfectio etc., verum est – essentialis.¹⁹³ Et¹⁹⁴ ideo volo quod significare aliquid est bene consequens ad naturam vocis, \tamen/ significare hoc vel illud est ad placitum, sicut ius naturale est sacrificare deo, sed sacrificare istud vel illud, sicut candelam vel viscera¹⁹⁵ est ad placitum. Ideo non valet.

IV.11 Consequenter potest utrum nomen significet rem vel intellectum rei.

1. Solet argui quod significet intellectum rei:

1.1 Quia Philosophus dicit in primo Perihermenias quod qui dicit nomen intellectum constituit, et¹⁹⁶ accipit ‘nomen’ secundum quod se extendit ad omnes partes orationis; sed non constitueret intellectum nisi¹⁹⁷ significaret ipsum; ideo etc.

¹⁹² simile] similis F.

¹⁹³ Cf. Britonis *Quaest. SE 1.10 (CIMAGL 68 [1998] 189*: Ad aliam. Cum dicitur “Unius perfectibilis una est perfectio”, verum est – una perfectio substantialis.

¹⁹⁴ Cum sequentibus cf. qu. IV.13 versus finem.

¹⁹⁵ candelam vel viscera] ca(n) del’ca \vel/ vivere F. Cf. Anon. *Lipsiensis, Quaest. Metaph., IV.10*: Similiter sacrificare deo est ius naturale, tamen sic sacrificare cum visceribus animalium est positivum ab hominibus. *Quaestionem IV.10 Lipsiensis in principio huius opusculi edidi.*

¹⁹⁶ constituit et] constitueret F.

¹⁹⁷ nisi] non F.

1.2 Item, dicit Philosophus quod voces sunt signa notae passionum quae sunt in anima;¹⁹⁸ sed passiones animae sunt intellectus; ergo etc.

1.3 Item, †hic(?) quod cum† ‘intelligere’ vel ‘intellectus’ significat intellectum <***>.

1.4 Item, illud significatur quod intelligitur; sed intellectus intelligit alia a se et operationem suam; ideo etc. Maior patet, quia significare est intellectum constituere.¹⁹⁹ Minor patet tertio De anima.²⁰⁰

2. Oppositum arguitur:

2.1 Quia Philosophus tertio De anima dicit quod lapis non est in anima sed species animae;²⁰¹ si ergo ‘lapis’ significaret intellectum²⁰² lapidis, lapis esset in anima, quod falsum est.

2.2 Item, si omne nomen significaret intellectum rei, tunc cum rationes intelligendi sint in anima et omnis scientia sit de eo quod significatur per nomen, tunc omnis scientia esset rationalis et non realis; quod est falsum.

2.3 Item, in primo Elenchorum dicit Philosophus: ut in disputationibus utimur nominibus pro rebus non ferentes²⁰³ res nobiscum.²⁰⁴ Videtur ergo velle quod nomina significant res. /F 278vA/

3. Dico quod aliqua nomina significant intellectum. sicut ‘intelligere’ et ‘intellectus’ et nomina secundae impositionis sicut ‘genus’ vel ‘species’. Alia autem nomina primae impositionis non significant intellectus. Cuius ratio est, quia illud significatur per nomen cuius intellectus constituitur; nunc autem ille qui profert nomen primae impositionis constituit intellectum alicuius rei et non intellectum intellectus; ergo etc. Maior patet, quia significare est intellectum constituere.²⁰⁵ Minor patet, quia proferens intelligentiam non constituit intellectum intellectus intelligentiae sed intellectum ipsius intelligentiae.

¹⁹⁸ *Arist. Int. 1. 16a3-4*

¹⁹⁹ *Cf. Arist. Int. 3.16b20-21; Auctoritates, ed. Hamesse, 32.6 p. 305.*

²⁰⁰ *Cf. Arist. De an. 3.4.429b5-10, Auctoritates, ed. Hamesse, 6.142 p. 186.*

²⁰¹ *Arist. De an. 3.8.431b29-432a1, cf. Auctoritates, ed. Hamesse, 6.163 p. 188.*

²⁰² intellectum] intelligeret F.

²⁰³ ferentes] deficientes F.

²⁰⁴ *Arist. SE 1.165a6-8 (trl. Boethii, AL 5.1-3: 6.3: Nam quoniam non est ipsas res ferentes disputare, sed nominibus pro rebus utimur notis).*

²⁰⁵ *Cf. Arist. Int. 3.16b20-21; Auctoritates, ed. Hamesse, 32.6 p. 305.*

Item, si omne nomen significaret intellectum, tunc, cum intellectus sit accidens, tunc nomen significaret accidens, et cum per id quod significatur per aliquid reponatur in praedicamento, tunc nomen esset in praedicamento accidentium. Item neque utrumque, quia tale est diversorum praedicamentorum, et unum est substantia, intellectus est accidens. Et quod ita sit quod constituitur intellectus rei probatio, quia illius constituit intellectum \nomen/ primo prolatum²⁰⁶ ad quod postea ipso prolato movetur audiens vel proferens; nunc autem si proferatur pomum vel aliquod delectabile, tunc aliquis movetur ad rem pomi et non ad intellectum, quia iam habet intellectum pomi; ideo etc.

Item, non significat rem nisi prius intelligatur, quia significare sequitur intelligere. Et dico quod aliqui volunt dicere quod significat rem sub esse intellecto. Quod non credo, sed credo quod significat rem sub indifferentia ad utrumque, quia quaedam sunt praedicata quae verificantur de re solum pro esse intellecto, sicut genus et species et talia, aliqua autem verifica<n>tur de re pro esse [[intellecto]] quod habet in suppositis, sicut bibere, comedere et talia. Si nomen aliquod sicut 'homo', vel omne nomen, significaret rem pro esse intellecto, tunc de ipso non possent verificari praedicata realia quae insunt sibi ratione huius quod habet esse in suppositis, et similiter <si> significaret rem solum pro esse in suppositis, de ipsa non possent verificari praedicata intentionalia; cum ergo utraque praedicata verificentur, videtur quod significet rem cum indifferentia.

Sed aliqui volunt dicere quod nomen significat rem pro esse intellecto. Quod est falsum, sicut visum est. Sed si intelligant quod nomen significat rem quae prius intellecta est, bene intelligunt.

Ad 1.1 Ad argumentum. Cum dicitur quod nomen constituit intellectum, dico quod verum est – intellectum rei et non intellectum intellectus.

Ad 1.2 Ad aliud. Cum dicitur quod nomina sunt notae passionum animae, dico quod pro tanto dicit quia significant res mediantibus conceptibus, et non intelligit quod significant ipsas passiones.

Ad 1.4 Ad aliud. Cum dicitur quod illud quod intelligitur significatur, aliqui dicunt quod bene habet significari quod intelligit<ur>, non tamen oportet quod actu significetur. Vel potest concedi. Et tu dicis quod intellectus intelligitur; verum est – prolatis nominibus secundae

²⁰⁶ prolatum] prolato F.

impositionis, et ideo talia possunt significare intellectum rei. †no(min)at non est de intentione Philosophi quod significet primo intellectum, sed illud cuius intellectum constituit, cuiusmodi est res. Ideo non valet.

IV.12²⁰⁷ Consequenter potest quaeri utrum nomen significet idem re existente et non existente.

1. Videtur quod non, quia ens et non ens non sunt idem; sed quando res est, nomen significans ipsam significat ens; quando autem non est, tunc oportet quod signific[ar]et non ens; quia si significaret ens, tunc non ens esset ens; et non sunt idem, ut dictum est; ideo etc.

2. Oppositum arguitur, quia idem intelligitur, ergo significatur, quia significare sequitur intelligere.

3. Dico quod eadem est apprehensio²⁰⁸ quando res non est et quando erat, et si apprehensio sit una, ergo et significatio,²⁰⁹ et significabit idem nomen univoce. Et solet de hoc poni exemplum, quia si de ratione alicuius sunt duo quorum unum est sicut formale et aliud sicut materiale, si materiale transmutetur et formale maneat, semper habet illud esse. Verbi gratia: locus est ultima superficies vel ultimum continentis in tanta distantia ad orbem, et “ultimum continentis” est ibi sicut materiale, et hoc quod est “in tanta distantia” est ibi sicut formale; modo, si maneat eadem distantia et moveatur illud ultimum continentis²¹⁰ in quo est aliquis, flante vento, semper est in eodem loco. Ita si maneat significatio, quae est formalis in voce,²¹¹ et transmutetur res de esse in non esse, nihilominus tamen vox significabit idem re existente et non existente.

Et²¹² quod maneat eadem significatio probatio, quia manet eadem apprehensio ex qua fit significatio. Et quod maneat eadem apprehensio

²⁰⁷ *Quaestiones IV.12-13 etiam in opusculo nostro “Radulphus Brito on the Metaphysics” in Miscellaneis Mediaevalibus apparebunt (anno 2000 aut saltem 2001).*

²⁰⁸ apprehensio] ap(re)n(o)o F hic et infra.

²⁰⁹ significatio] significativa F.

²¹⁰ continentis] actis F.

²¹¹ voce] arte F.

²¹² Cf. *Radulphi Britonis Quaest. Arist. Int. 4*, ed. Pinborg (*Bezeichnung ... pp. 278-9*): vox idem significat re existente et non existente (...) quia illud quod per vocem intelligitur per vocem significatur. Modo idem intelligitur per vocem sive res sit sive non. Ergo idem significatur per vocem sive res sit sive non sit. Maior patet quia (...).

patet, quia remanent eadem phantasmata in virtute phantastica quando res habet non esse sicut quando habebat esse, quia abeuntibus sensibilibus remanent species et phantasiae, ut dicitur secundo *De anima*;²¹³ phantasia enim est thesau/278vB/rus specierum sensibilibus, et quia intellectus non intelligit sine phantasmatibus, ideo poterit habere eandem apprehensionem quam habebat prius.

Ad 1 ? Et cum dicitur quod res variatur, concedo, quia est in significatione vocis tamquam materiale, et propter hoc non sequitur quod varietur significatio vocis²¹⁴ vel nominis, ut dictum est de loco. Ideo non valet.

IV.13 Consequenter potest quaeri utrum significare sit naturale voci.

Idem hoc aliquialiter fuit prius visum; [prius] tamen dici potest quod esse naturale alicui dupliciter potest esse, vel quod sit de essentia eius, aut quod consequatur essentiam suam.

Modo²¹⁵ si quaeratur utrum significare sit naturale voci ita quod sit essenziale, credo quod non, quia si ita esset, tunc vox essentialiter esset signum et per essentiam suam; sed illud quod per se et per essentiam suam est signum est ad aliquid, sc. ad significatum, – †dato quod sit idem signum et significatum† –; vox autem per essentiam suam non est ad

Minor probatur, quia ubicumque manet eadem ratio intelligendi, intellectus idem intelligit. Modo sive res sit sive non sit manet eadem ratio intelligendi, quia idem phantasma manet in phantasia sive res sit sive non sit. Modo ex eodem phantasmate sumitur eadem ratio intelligendi. Ergo eadem ratio manet sive res sit sive non sit. Maior patet, scilicet quod idem phantasma maneat sive res sit sive non sit, quia abeuntibus sensibilibus manent species {species: sensus *ed.*} et phantasia. Ergo idem phantasma manet sive res sit sive non sit.

²¹³ *Arist. De anima* 3.2.425b24–25. *Auctoritates*, ed. Hamesse, 6.105 p. 182: Abeuntibus sensibilibus remanet species in phantasia.

²¹⁴ vocis] actis F.

²¹⁵ Cf. Radulphi Britonis *Quaest. SE, CIMA GL 68 (1998) 198*: Credo tamen quod de essentia vocis non est significare nec se ipsam nec aliam rem. Cuius ratio est quia illud quod est per se de genere relationis non est de essentia eius quod est per se de genere qualitatis. Modo esse significativum est esse de genere relationis, vox autem de genere qualitatis, quia est de tertia specie qualitatis; ergo esse significativum non est de essentia ipsius vocis.

aliquid, sed de genere qualitatis, sc. de tertia specie. Ideo credo quod significare sit sibi naturale ita quod non sit sibi essenziale.

Sed²¹⁶ si quaeratur utrum significare sit ita naturale voci quod sequatur ad ipsam, dico quod sic absolute, sed significare hoc vel illud non est naturaliter consequens ad ipsum. Sicut verbi gratia dicimus quod ius naturale est sacrificare deo, et hoc absolute; sed sacrificare hoc vel illud, hoc est ad placitum, sicut bovem vel equum vel candelam; eodem modo de voce.

²¹⁶ Cf. qu. IV.10 ad 1.3. *Praeterea Sigeri de Brabantia Quaest. Metaph. IV.13 versionis Monacensis (Philosophes Médiévaux 24: 194-5), cuius vestigia pressit Simon de Faverisham QV SE qu. 12 p. 57.*